

This is an electronic reprint of the original article.

Author(s): Kiviniemi, Liisa

Title: I en skolgemenskap med förtroende och trygghet känns det bra att finnas

Year: 2023

Version: Publisher's versio

Please cite the original version:

Kiviniemi, L. (2023). I en skolgemenskap med förtroende och trygghet känns det bra att finnas. *SFV-kalendern*, 137, 52-57.

Retrieved January 15, 2024, from

<https://www.sfv.fi/Site/Data/2942/Files/sfv-kalender-pdf/SVF-Kalendern-2023.pdf>

✱ **Liisa Kiviniemi**

Liisa Kiviniemi arbetar som överlärare inom social- och hälsovård vid Uleåborgs yrkeshögskola. Till hennes intresseområden hör fungerande arbetsgemenskaper, deras utveckling och att främja välmående inom dem. Hennes motto är: styrkorna är det centrala i såväl individens som i gemenskapens existens.

I en skolgemenskap med förtroende och trygghet känns det bra att finnas

Kärnan i en god skolgemenskap utgörs av enkla byggstenar. Alla fungerande gemenskaper, och över huvud taget allt positivt mänskligt umgänge, bygger på trygghet och förtroende. De andra byggstenarna har ett samband med tryggheten och förtroendet, och stärker och bekräftar i bästa fall deras existens.

En skolgemenskap består av eleverna och de vuxna som arbetar i gemenskapen. Även elevernas föräldrar är starkt knutna till gemenskapen. I en verksamhetsmiljö som är utformad som ett nätverk kan också samarbetspartnerna anses ingå. Den som är realist ser naturligtvis den mångfald och den komplexitet som oundvikligen finns i skolgemenskaper, precis som i många andra gemenskaper. Varje medlem möter dagligen på sitt eget sätt de frågor som berör denna mångfald och komplexitet. Ibland är det dock bra att stanna upp och begrunda gemenskapens grund och kärna. Till detta uppmuntrar jag er genom denna text.

Förtroendet blir synligt genom handlingar

Förtroende och uppskattning för en annan människa är grundläggande element i våra liv av vilka vi alla får erfarenhet och känslor som sammanhänger med den. Denna erfarenhet är ofta svår att klä i ord och analysera. Kraften i ett erfaret förtroende eller i en erfaren brist på förtroende överraskar ibland också oss själva. Även ett litet barn kan känna igen äkta tillit. Vi kan också känna vad som är äkta och ärligt. Äkthet och ärlighet behövs för att stärka tilliten. Tron på en

”

*Äkthet och ärlighet behövs
för att stärka tilliten.*

FOTO: PRIVAT

Förtroendet mellan vuxna syns så att andra människors arbete och verksamhet värderas och i form av kollegiala relationer, i stället för att man konkurrerar med och sätter krokben för varandra.

annan människas potential och möjligheter att växa är av förståeliga skäl av stor vikt i en skolgemenskap. I diskussioner som handlar om fostran och utbildning, men också i forskningen, är människors styrkor ett ämne som ofta berörs, och bra så. Den offentliga debatten och forskningen om styrkor kompletteras till exempel av debatten och forskningen om lärande, arbetshälsa och ledarskap. Dessa är frågor som är särskilt viktiga för skolgemenskapen. Talet om styrkor i den allmänna debatten och i forskningsresultat bör omsättas i varje möte mellan människor. Då gagnar det både individerna och gemenskapen.

Förtroendet konkretiseras och stärks genom handlingar. Med konkretisering avser jag att styrkorna är knutna till specifika situationer, vilket gör dem lättare att förstå. Vad gäller tilliten i skolgemenskapen är det viktigt att notera att eleverna observerar förtroendet mellan de vuxna tydligare än vi ofta inser. Förtroendet mellan vuxna syns så att andra människors arbete och verksamhet värderas och i form av kollegiala relationer, i stället för att man konkurrerar med och sätter krokben för varandra. Att förmedla förtroende och uppskattning mellan vuxna till eleverna ger dem viktig fördkost på deras utvecklingsväg.

Tryggheten känns i varje möte

Det finns ett samband mellan trygghet och tillit. Den ena känslan finns knappast utan den andra. Tillit definieras ofta som en delfaktor i trygghet. I denna text närmar jag mig begreppet trygghet ur psykologisk synvinkel. Upplevelsen av trygghet i skolgemenskapen stärks av tydliga ramar för ett acceptabelt uppförande, samt frihet att uttrycka egna åsikter och uppfattningar. De gemenskaper som upplevs som otrygga kan belastas av oklara och oförutsägbara beteendekriterier.

Om atmosfären är trygg vågar vi uttrycka oss och vara vetgiriga, ofullkomliga, lärande, entusiastiska och konstruktivt kritiska. Med andra ord kan vi vara oss själva samtidigt som vi förstås beaktar gemenskapens spelregler och ramar för ett uppförande som respekterar och värderar andra människor. Tryggheten

sammanhänger också med positiva känslor samt att se möjligheter och ställa upp positiva mål. Dessa frågor berör oss oavsett ålder och roll.

Bland de yrkeskunniga personer som arbetar i en skola främjar trygghet kontinuerligt lärande och delning av kunskap. En trygg atmosfär stöder delning av insikter och fungerande praxis både spontant och med hjälp av tillvägagångssätt som planerats tillsammans. I många skolor har man, för att dela och utveckla de yrkeskunniga arbetstagarnas kompetens, därför utnyttjat tillvägagångssätt som mentorsverksamhet, digitala materialbanker, gemensamma lärtunder, studiecirklar och forskningsklubbar, som konstaterats fungera väl. Många fler exempel finns säkert. För att kreativitet och entusiasm ska frodas krävs en atmosfär av förtroende och trygghet. Att dela kunskaper är ett väsentligt element i dagens och framtidens arbetsliv och gör det möjligt att utveckla nya tillvägagångssätt. Förnyelse är ofta mera meningsfull ur aktörernas synvinkel om den har sin grund i interna initiativ och inte i krav som kommer utifrån. Men det kan inte undvikas i skolgemenskapen. I varje händelse är en inre beredskap och motivation att förnya sig en positiv sak som förbättrar förändringens nytta. Det är säkert också något som stärker de professionella arbetstagarnas engagemang i arbetet och gemenskapen.

I en skolgemenskap avspeglar sig tryggheten eller otryggheten på eleverna. Sambandet fungerar också omvänt, det vill säga inbördes trygghet eller otrygghet i relationerna mellan eleverna sätter sin prägel på lärarnas arbete, och mera generellt på hur de upplever gemenskapen och sin roll i den. För att man ska kunna gripa sig an de frågor som nämnts ovan krävs det att man är medveten om dem. Med jämna mellanrum behöver man granska hur situationen ser ut när det gäller tryggheten, och man måste tala öppet om det och vidta lämpliga åtgärder med tanke på det rådande läget och framtiden. I olika skolgemenskaper har detta också gjorts. Tyvärr uppkommer otrygghet snabbt och är ofta dold, och när otryggheten kombineras med rädsla så är det lätt hänt att man tiger.

Gott ledarskap lotsar gemenskapen

Utan ett gott ledarskap i skolgemenskapen uppstår ingen tillit och trygghet. De värderingar som ledarskapet utgår från styr samtidigt verksamheten i hela gemenskapen. Detta förbises ofta, men det bekräftas såväl av talrika undersökningar som av vardagserfarenheter. Kärnan i det positiva ledarskap som utvecklats av Sanna Wenström är att ledaren begrundar sina värderingar och

sitt sätt att tänka för att stärka sin självmedvetenhet och sin självkänedom. Enligt denna ledarskapsmodell stöder ledaren förtroendet i gemenskapen genom att själv inge förtroende. Det är viktigt att leda genom exempel. I det positiva ledarskapet ligger tyngdpunkten på positiv interaktion. Där ingår också att förmedla och stärka positiva känslor. Till grund för det positiva ledarskapet ligger en humanistisk människouppfattning där människan ses som en enastående individ med egna styrkor som gör val och har förmåga att utvecklas. Att det positiva betonas innebär inte att man blundar för de problem som oundvikligen förekommer i skolgemenskapen. I varje ledarskap ingår att lösa problem. Arbetet underlättas om atmosfären i gemenskapen är positiv och alla dess medlemmar samarbetar konstruktivt.

Att fokusera på de frågor som ligger i skolgemenskapens kärna är ofta inte en snabb väg till de förändringar som önskas i gemenskapens verksamhet. Man kan likväl fråga sig om det inte med tanke på hållbarheten i förändringarna och hållfasta strukturer är den väg som måste väljas. I varje skolgemenskap ska grunden stärkas på gemenskapens egna villkor, och resultaten av detta tar sig olika uttryck. Den gemensamma nämnaren är att denna grund ska vara stabil. Den ska hålla för de ständiga förändringar och de svåra frågor som oundvikligen förekommer i skolgemenskapen.

Som en rektor uttryckte saken: "Förr var psykisk trygghet för mig bara ett begrepp som jag hade lärt mig tala om. Nu är den något som syns genom att elever och personal är öppna och vågar föra fram nya idéer. Framför allt ser jag den i avspända och glada ansikten och tindrande ögon."

FOTO: MIKHAIL NILOV/PEXELS